

Блинова, О. Є. Стереотипні форми поведінки майбутніх фахівців у пошуку роботи [Текст] / О. Є. Блинова // Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм : Зб. наук. праць / За заг. ред. проф. Н. Є. Завацької. – Луганськ : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2014. – С. 17-18.

Блинова О.Є.

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної та соціальної психології
Херсонського державного університету

СТЕРЕОТИПНІ ФОРМИ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПОШУКУ РОБОТИ

Постановка проблеми. У сучасних соціально-економічних та соціокультурних умовах особливого значення набуває процес професійної соціалізації молоді, який передбачає засвоєння нових стратегій поведінки для успішного працевлаштування. В ситуації вільного вибору молоді люди співвідносять рівень домагань із засобами досягнення цілей, формуючи особисті стратегії поведінки.

В останні роки відбувається зниження соціальної цінності праці у молоді, що, у свою чергу, призводить до зниження престижу важливих для суспільства професій. Водночас збільшується роль професійно-особистісних якостей, що забезпечують побудову успішної професійної кар'єри. Теоретичний розгляд стратегій поведінки, стратегій життя здійснено у працях таких авторів, як К.О. Абульханова-Славська, Г.М. Андрєєва, Л.Ф. Бурлачук, П.П. Горностай, І.С. Кон, О.Ю. Коржова, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко та ін. [1; 4; 5; 6].

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно стратегія поведінки майбутніх фахівців визначається у період вибору місця роботи, коли студент завершує навчання у вузі. Проте, стратегія містить у собі не тільки конкретні дії у ситуації пошуку роботи. Стратегія поведінки – це сукупність орієнтацій і мотивів, що локалізуються у свідомості особистості та трансформуються у стійку сукупність осмислених, рефлексивних дій, побудованих молодого людиною у певній послідовності для отримання місця

роботи, починаючи від закінчення середньої школи до завершення студентом навчання в університеті [2].

Критеріями для класифікації стратегій є смисли трудової діяльності та прояви активності – пасивності. За першим критерієм – смисли трудової діяльності – випускники диференціюються на три групи: «професіонали», «прагматики» та «індиферентні» (Г.М. Савінова) [5]. Групи розподіляються за наступними засадами: конкретний смисл праці, прагнення працювати за спеціальністю, ставлення до професії «до» і «після» отримання освіти. За критерієм «активності» в процесі вибору професії, навчання, пошуку роботи також можна виокремити три групи випускників: активні, хаотичні і пасивні. Ці групи розділяються на основі: мотивів вибору вузу, мотивів вибору спеціальності, наявності досвіду роботи, використання різних каналів пошуку роботи.

Критерієм виокремлення стратегій виступає оцінка за результатом, тому можна виділити конструктивні та деструктивні, успішні та неуспішні стратегії. Критерієм конструктивності є спрямованість на реальне і позитивне в соціальному (досягнення прийняттого соціального статусу) та психологічному (задоволеність, оптимістичність, впевненість у собі) аспектах вирішення життєвої проблеми, пов'язаної з пошуком роботи [5]. Конструктивними формами поведінки є цілеспрямоване застосування ресурсів власної міжособистісної мережі, конкретизація Я-образу, своїх планів та оцінок того, що відбувається, побудова контексту теперішньої життєвої ситуації. Неконструктивні стратегії блокують вихід людини із складної життєвої ситуації або надають такий вихід, який людину не задовольняє. До неконструктивних стратегій належать, зокрема: захисна поведінка (коли людина намагається не помічати проблем); хаотичний пошук (поведінка без осмислення варіантів і наслідків рішень, що приймаються); пошук в умовах обмеженої інформації.

На вибір стратегії поведінки випускників вузів у пошуку роботи впливають дві групи чинників: суб'єктивні та об'єктивні. До суб'єктивних можна віднести рівень суб'єктивного контролю (локус-контролю), мотивацію

навчання та праці, самооцінку людиною своїх професійних якостей, досвіду і можливостей, оцінку матеріального становища. До об'єктивних чинників – демографічні (вік, освіта, стать, сімейний стан), належність до сім'ї із різних соціально-професійних груп, можливість допомоги з боку батьків, невідповідність отриманої у вузі спеціальності потребам ринку праці, профіль навчання у вузі.

Висновки. На основі аналізу наукової літератури з проблеми побудови стратегій поведінки випускників вузів під час пошуку роботи та ролі соціальних стереотипів у цьому процесові, нами з'ясовано залежність між вибором майбутньої професії, що спирався на стереотипні уявлення, зокрема, на ті, що подають засоби масової інформації, та стратегіями поведінки під час навчання в університеті та під час пошуку роботи після завершення навчання. Чим більш невизначеним для абітурієнта був зміст майбутньої професійної діяльності, тим більшою мірою стратегія поведінки була пасивною або хаотичною. Реалістичне диференційоване уявлення про майбутню спеціальність призводить до активної професійної позиції, спрямованої на професійне та особистісне зростання.

Список використаної літератури

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 196 с.
2. Блинова О. Є. Роль стереотипів у побудові стратегії поведінки майбутнього фахівця / О. Є. Блинова // Теоретичні і прикладні проблеми психології : Зб. наук. праць. – 2014. – №1 (33). – С. 40-45.
3. Бурлачук Л.Ф. Психология жизненных ситуаций. Учебное пособие / Л.Ф. Бурлачук, Е.Ю. Коржова. – М. : Российское педагогическое агентство, 1998. – 263 с.
4. Кон И.С. Жизненный путь как предмет междисциплинарного исследования / И.С. Кон // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – С. 269-279.

5. Савинова А.Н. Социологический конструкт «стратегия»: проблемы использования в социологии / А.Н. Савинова // Контексты социального знания. Межкафедральный сборник научных статей. – Самара, Универс-групп, 2005. – С. 124-132.
6. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах та за межами буденності [Текст]: наук. вид. / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.